

GOSPODNJA MOLITVA

1. Evanđeoske¹ zapovijedi², predraga braćo,³ nisu ništa drugo nego božanske pouke, temelji na kojima se gradi ufanje, potpore koje jačaju vjeru, hrana što potiče srce,⁴ kormilo koje upravlja putem i zaštita da se postigne spasenje. One na zemlji uče poučljive vjerničke pameti i dovode ih u nebesko kraljevstvo.

Bog je htio da se mnogo rekne i čuje preko prorokâ, njegovih sluga. Ali koliko je tek uzvišenije što Sin govori i o čemu vlastitim glasom svjedoči Božja Riječ⁵ koja bijaše u prorocima! Ona više ne naređuje da se put pripravi onome koji dolazi. Osobno je došla. Otvorila sam i pokazala stazu.

Mi smo ranije bili neproviđeni i slijepi smo lutali u tminama smrti (usp. *Mt* 4,16). Ali smo prosvijetljeni⁶ svjetlošću milosti (usp. *Ef* 5,8). Uz Gospodina kao vođu⁷ i ravnatelja posjedujemo životni put.

2. Onaj što-između ostalih svojih spasonosnih opomena i božanskih naredaba kojima se služio da poradi na spasenju svoga naroda-sâmi pruži oblik kako moliti, osobno je poučio i naučio što

¹ U Ciprijana kao i u ostalih crkvenih pisaca često pridjevi kao *evangellicus, divinus, dominicus* zapravo zamjenjuju genitiv imenice od koje su nastali i na koju se odnose. Usp. M. REVÉILLAUD, *Oraison*, 135; M. G. E. CONWAY, *Patientiae*, 100.

² Tu Ciprijan, po svemu sudeći, ima pred očima sve savjete, zapovijedi i naputke koji se odnose na kršćanski čudoredni život. O tome se posebice govorilo u katekumenskim krsnim podukama. Usp. M. REVÉILLAUD, *Oraison*, 157.

³ Mimo običaja trećega stoljeća, Ciprijan veoma često vjernike oslovljava s *fratres dilectissimi*, a svećenike i biskupe kao *fratres carissimi*. Pokatkad znade i izmijeniti upotrebu navedenih pridjeva. U Ciprijana naziv *fratres* zaista nije prazna fraza. On je bratsku ljubav stavio u središte svog života i djela. Izričaj *fratres dilectissimi* češće se pojavljuje i u spisu koji smo prevell. To ovoj dogmatskoj raspravi pruža posebnu draž, umilnost, toplinu i zanos. Spis gotovo pretvara u nagovor, propovijed i bratsko opominjanje. Očito da je nazivom *fratres dilectissimi* Ciprijan htio obnoviti način govora koji je započeo Krist, usvojio Pavao, njegovao Klement Rimski i branili apologeti, Tertulijan i Minucije Feliks. Usp. M. G. E. CONWAY, *Patientiae*, 95-96; M. SIMONETTI, *Mortalitate*, 87; L. ALFONSI, *Dominica*, 58.

⁴ Riječ *cor* bogata je i raznovrsna značenja. U hebrejskoj antropologiji „srce“ je sjelo ljudskoga mišljenja i rasuđivanja kao što su „bubrezi“ sjedište čovjekova osjećaja i osjećanja. U kršćanskih pisaca, osim što *cor* označuje tjelesni ud i čisto naravni život, ima druga brojna značenja kao: duša, duh, um, pamet, razumnost, snaga, moć. Usp. A. BLAISE, *Dictionnaire*, 223; J. MOLAGER, *Donat* 247.

⁵ Očito je da Ciprijan sa *sermo* prevodi Ivanov *ho lógos* (Iv 1,1). On redovito upotrebljava *sermo* i, začudo, izostavlja riječ *verbum*, lako će ona potisnuti *sermo*. Usp. R. BRAUN, *Deus*, 266 bilj. 1.

⁶ Krsne se teme povlače kroz cijeli spis. Uz to su naznačeni pojedini obredi vezani uz krsno otajstvo. Usp. M. REVÉILLAUD, *Oraison*, 135.157-158.178.187.192.197.207, itd.

⁷ O nasljedovanju Krista kao naročitu soteriološkome obliku u Ciprijana, usp. Uvod: 3, IV, *Kristovo nasljedovanje*.

ćemo iskati. Onaj koji učini da živimo, poučio je i moliti. Riječ je o onoj dobrostivosti kojom se udostojao i ostalo dati i pokloniti. To je zato da budemo lakše uslišani ako Ocu govorimo prošnjom i molitvom koju nas je Sin naučio.

Već je prorekao da dolazi vrijeme kada će se „pravi klanjatelji klanjati Ocu u duhu i istini“ (Iv 4,28). Ispunio je što ranije obeća. Mi smo od njegova posvećenja primili Duha i istinu da bismo se iz njegova predanja istinito i duhovno klanjali. Koja, naime, molitva može biti duhovna kao ona koju nam je dao Krist koji nam je i „Duha Svetoga poslao“⁸ (14,15)? Koja je prošnja kod Oca istinita kao ona koju je svojim ustima izgovorio Sin koji je „istina“ (Iv 14,6)? Da je, ako se drukčije moli nego je učio ne samo neznanje već i grijeh, sam je odredio kada reče: „Božju zapovijed odbacujete da stavite svoju predaju“ (Mk 7,8).

3. Molimo stoga, predraga braćo, kako je Učitelj⁹-Bog učio. Ugodna je i prisna molitva kada Boga molimo njegovim i Kristovu molitvu uzdižemo do njegovih ušiju. Neka Otac, kada obavljamo molitvu, prepozna riječi svoga Sina. Onaj što prebiva u našim grudima, neka bude i u glasu. Budući da Sina imamo kao „odvjetnika za svoje grijehe“ (1 Iv 2,1), kada kao grešnici molimo za svoje prijestupe, izgovarajmo riječi svoga „branitelja“ (1 Iv 2,1). Kaže da će nam „dati što god u njegovo ime zaištemo od Oca“ (Iv 2,1). Ali koliko ćemo uspješnije postignuti što tražimo u Kristovo ime ako prosimo njegovom molbom?

4. Govor pak moliteljâ i prošnja neka bude sa zaptom koji sadrži mir i stidljivost. Mislimo da stojimo pod Božjim pogledom. Božanskim se očima moramo svidjeti i tjelesnim držanjem i oblikom glasa. Jer kao što bezobrazan čovjek bučno kriči, skromnu — naprotiv — dolikuje moliti smjernim prošnjama. Gospodin je, uostalom, u svojoj pouci naredio da se molimo „postojano, u zabitnim i osamljenim mjestima i u samim sobama za spavanje“ (Mt 6,6). To nadasve odgovara vjeri. Tako znamo da je Bog posvuda nazočan, da sve čuje i vidi te da puninom svoga veličanstva pro-

⁸ Istraživači se koji put pozivaju na to mjesto kada tvrde da je već Ciprijan djelom naslutio neistrajivo trojstveno otajstvo (izraženo s *Filioque*). Međutim, po nama je tvrdnja pretjerana. Najviše što bi se dalo reći jest da Ciprijan tu ima pred očima povijesno slanje Duha Svetoga koji po Crkvi tijekom povijesti u ljudima ostvaruje Kristovo spasenjsko djelo. Teško je da već Ciprijan u čini nešto što Krist „šalje“ Duha nazreo da Duh Sveti u božanskome „izlaženju“ izlazi „iz Sina“. Ipak vidi M. REVÉILLAUD, *Oraison*, 159.

⁹ Već smo spijeda istaknuli Kristovu učiteljsku ulogu u Ciprijanovoj soteriologiji. Vidi: Uvod, 3, IV — *Soteriologija*.

dire u zabitno i skrito kako je zapisano: „Ja sam blizi Bog, a ne Bog iz daljine. Ako se čovjek sakrije na zabitno mjesto, zar ga neću vidjeti? Zar ne ispunjam nebo i zemlju“ (Jr 23,23-24)? I opet: „Božje oči na svakome mjestu motre dobre i zle“ (Izr 15,3).

Kada se s braćom zajedno sastajemo i s Božjim svećenikom slavimo božanske žrtve,¹⁰ moramo se sjetiti čednosti i stega. Ne smijemo bez reda u vjetar rasipati neuglađenim riječima svoje prosidbe niti molitvu koju treba skromno preporučiti Bogu izricati bučnom brbljavošću (usp. Mt 6,7) jer Bog nije uslišatelj glasa već srca. Nije potrebno galamom upozoravati onoga koji vidi misli. To potvrđuje Gospodin. Veli: „Koje zlo smišljate u svojim srcima“ (Mt 9,4)? I na drugome mjestu: „I znat će Crkve da sam ja istraživač bubregâ i srca“ (Otk 2,23).

5. To u prvoj knjizi o kraljevima Ana kao lik¹¹ Crkve čuva i opslužuje. Ona nije Boga molila bučnom prošnjom već tiho i skromno u samome skrovištu srca. Govoraše skrovitom molitvom, ali očevitom vjerom. Nije zborila glasom nego srcem. Znala je da Gospodin tako čuje. Uspješno je dobila što je tražila jer je vjerno iskala. Izriče božansko Pismo koje kaže: „Govoraše u svome srcu. Usne joj se micahu, ali se nije čuo njezin glas. I Gospodin ju je uslišao“ (1 Sam 1,13).

Isto tako čitamo u *Psalmina*: „Recite u svojim srcima i na svojim se posteljama skrušite“ (Ps 4,5). U istome smislu Duh Sveti nadahnjuje i uči po Jeremiji govoreći: „Tebi se, Gospode, valja u misli klanjati“ (Bar 6,5).

6. Neka, preljubljena braćo, molitelj ne smetne s uma ni to kako je carinik molio u Hramu s farizejem. Nije bestidno oči uzdignuo k nebu niti bahato podigao ruke već je, udarajući se u grud i priznajući unutra zatvorene grijehe, usrdno tražio pomoć božanskoga milosrđa. I dok se farizej sam sebi sviđao, više je zaslužio da se posveti onaj koji je molio te nije nadu u spasenje oslonio na povjerenje u svoju nevinost jer nitko nije nevin. Carinik je, ispovijedajući grijehe, priznao i molio i molitelja je uslišao onaj koji oprašta poniznima. To Gospodin donosi u svome evanđelju i kaže: „Dva čovjeka — farizej i carinik — uđoše da se u Hramu mole. Farizej, stojeći uspravno, ovako je u sebi molio: hvala ti,

¹⁰ O euharistiji u Ciprijana vidi što smo već ranije napisali u samome uvodu: 3, VII — *Euharistija*. Sigurno je u tome pogledu najvažniji Ciprijanov tekst koji smo ovdje preveli.

¹¹ S obzirom na eklezijalnu tipologiju, usp. Uvod: 4, *Eklezijalno tipologija*. O riječi *typus* u Ciprijana, usp. M. A. FAHEY, *Cyprian*, 614.

Bože, što nisam kao drugi ljudi — nepravедnici, otimači, brakolomci kao i ovaj carinik. Postim tjedno dvaput. Od svega što imam dajem desetinu. Carinik pak stajaše izdaleka. Ni oči ne htjede dignuti nebu već je udarao svoje prsi govoreći: Bože, budi milostiv meni grešniku. Kažem vam: Ovaj je sišao opravdan svojoj kući prije nego onaj farizej jer će svatko tko se uzvisuje biti unižen i tko se ponizuje uzvišen" (Lk 18,10-14).

7. To smo, preljubljena braćo, naučili iz božanskoga Pisma.¹² Pošto pak spoznasmo kako moramo pristupiti molitvi, upoznajmo — poučeni od Gospodina — što nam je moliti. Veli: „Ovako molite — Oče naš koji si na nebesima, sveti se ime tvoje, dođi kraljevstvo tvoje, budi volja tvoja na nebu i na zemlji. Kruh naš svagdanji daj nam danas. I otpusti nam duge naše kako i mi otpuštamo dužnicima svojim. I ne dopusti da budemo uvedeni u napast nego nas izbavi od zla" (Mt 6,9-13).

8. Učitelj mira i učitelj jedinstva nije, prije svega, htio da se molitva vrši posamce i privatno te da onaj koji se moli ne moli samo za se. Ne kazujemo: „Oče moj koji si na nebesima". Ne govorimo: „Kruh moj daj mi danas". Isto tako pojedinac ne traži da se isključivo njemu oprost i „dug" ili da ne bude uveden „u napast". Ne ište jedino za se da bude izbačen „od zla". Naša je molitva javna i zajednička. Kada molimo, ne prosimo za pojedinca već za čitav narod jer smo cijeli puk jedno. Bog mira i učitelj sloge¹³ koji je naučavao jedinstvo htio je da tako pojedinac moli za sve kao što je sam u jednome nosio sve.

Taj su zakon o molitvi opslužila trojica mladića koji bijahu zatvoreni u ognjenu peć. Bili su suglasni u molitvi i jednodušni pristankom duha. To kaže vjerodostojno božansko Pismo. Dok poučava kako su oni molili, pruža primjer koji moramo nasljedovati u molitvi da možemo biti kao i oni. Kaže: „Tada su ona trojica pjevala pjesmu kao iz jednih usta i blagoslivala Boga" (Dn 3,51). Kao iz jednih usta govoriše, a još ih nije Krist naučio moliti Tim je moliteljima molitva bila stoga uslišiva i djelotvorna jer je miroljubiva, jednostavna i duhovna prošnja Boga činila naklonim.

¹² Izričajem *divina lectione* Ciprijan naznačuje Sveto pismo. Zapravo *lectio* je Pismo, a *divina* zamjenjuje *Dei*. Prema tome, *lectio divina* je „Božje pismo". Uzme li se da Ciprijan po običaju vremena riječju „Bog" prvenstveno pred očima ima Očevu osobu, vidi se da je Biblija, po Ciprijanu, Očevo pismo. Usp. M. A. FAHEY, *Cyprian*, 250.

¹³ Iznimno značenje „sloge" u Ciprijanu istražuje i naglašava J. DANIELOU, *Origines*, 359-368.

Zapažamo da su nakon Gospodnjega uzašašća tako molili i apostoli s učenicima. Piše: „Svi su bili ustrajano jednodušni u molitvi sa ženama i Marijom koja bijaše Isusova majka i njegovom braćom. (Dj 1,14). U molitvi su bili jednodušno ustrajni. Istodobno su pokazivali trajnost i složnost svoje molitve jer Bog koji omogućuje da u kući jednodušni borave u božansku i vječnu kuću pripušta samo one kod kojih je molitva jednodušna.

9. Kakva li su tek, premila braćo, otajstva Gospodnje molitve! Kako su brojna, kako velika! Ukratko su izražena u riječi, ali su po snazi duhovno opsežna. Uopće nije ništa izostavljeno što se kao sažetak nebeske nauke ne bi nalazilo u našim prošnjama i molitvama.

Veli: „Ovako molite — Oče naš koji si na nebesima".

Novi čovjek, preporođen i svome Bogu po njegovoj milosti iznova vraćen¹⁴ na prvome mjestu kaže „Oče" jer je već počeo biti sin. Piše: „U svoje vlastito dođe, a njegovi ga ne primiše. Ali koji ga primiše, dade im moć da postanu Božji sinovi — njima koji vjeruju u njegovo ime" (Jv 1,11-12).

Tko je, dakle, povjerovao u njegovo ime i postao sin Božji, ota- da treba i da zahvaljuje i da ispovijeda da je Božji sin. Dok spominje da mu je Ocem Bog na nebu, prvim riječima neposredno nakon svoga rođenja također svjedoči da se odrekao zemaljskoga i tjelesnoga oca i počeo poznavati i imati samo Oca koji je „na nebesima". Piše: „Oni što govore ocu i majci nisam te poznavao, ali ni svoje sinove ne poznavahu, ti su opsluživali tvoje naredbe i tvoji savez sačuvali" (Pnz 33,9).

Isto je tako Gospodin u svome evanđelju zapovjedi da na zemlji nikoga ne zovemo ocem jer imamo „jednoga Oca koji je na nebesima" (Mt 23,9). I učeniku koji je spomenuo preminuloga oca odgovorio je: „Pusti, neka mrtvi ukopavaju svoje mrtve" (Mt 8,22). Učenik je, naime, rekao da je njegov otac mrtav dok je Otac vjernih živ.

¹⁴ Pojam *restituere* i *restitutio* ima posebnu boju u Ciprijanovu teološkomu riječniku. Izražava spasenje u smislu popravljivanja i uspostave nadnaravnoga reda. To se Ciprijanu ukazuje temeljnim Kristovim djelom. Ali isti pojmovi označuju eshatološko uskrsnuće kojim spasenje postiže vlastitu završnicu. Tada će se iznova uspostaviti ljudsko biće koje je smrt uništila kao temeljna posljedica grijeha. Bog je stvorio čovjeka. On mu na kraju uspostavlja i vraća razoreni bitak. Usp. R. BRAUN, *Deus*, 543-545.

10. Ne smijemo, predraga braćo, samo to zapaziti i razumjeti da Ocem nazivamo onoga koji je na nebesima već da dodajemo i govorimo: „Oče naš“. „Naš“ se odnosi na one koji vjeruju, one koji počese biti Božji sinovi jer ih je Bog posvetio i jer su obnovljeni po rođenju duhovne milosti.

Navedena riječ — ujedno — dira i pogađa Židove. Oni nisu Krista koga su im proroci navijestili i koji je najprije njima poslan samo nevjerno prezreli nego također okrutno umorili. Više ne mogu Boga zvati Ocem jer ih Gospodin posramljuje i pobija govoreći: „Vi ste rođeni od đavolskoga oca. Stoga želite vršiti pohote svoga oca. On, naime, bijaše čovjekoubica od početka. U istini nije stajao jer u njemu nema Istine“ (Iv 8,44). I po proroku Izaiji izjavljuje rasrđeni Bog: „Rodih i podigoh sinove, ali me oni prezreše. Vol je poznavao svoga vlasnika i magarac jasle svoga gospodara. Mene pak Izrael nije priznavao i narod me nije shvatio. Jao grešnu puku, narodu punu grijeha! Zlo sjeme, opak sinovi! Ostaviste Gospoda i onoga svetoga Izraela poslaste u prezir“ (Iz 1,2-4).

Kao kršćani, na židovsku sramotu, govorimo kada molimo: „Oče naš“. Počeo je, naime, biti naš, a prestao biti židovski jer ga Židovi ostaviše. Narod koji je grešan ne može biti sin. Ali kojima se daje oprost grijeha, na njih se prenosi ime sinova. Njima se i vječnost obećaje. Sam Gospodin kaže: „Tko griješi, rob je. Sluga ne ostaje zauvijek u kući, ali sin ostaje zavazda“ (Iv 8,34-35).

11. Kolika li je pak Gospodinova nježnost, koliko preobilje njegove naklonosti i dobrote prema nama! Htjede da tako pred licem Božjim obavimo molitvu da Boga nazivamo Ocem te se i mi zovemo Božjim sinovima kao što je i Krist Sin Božji. Nitko se od nas ne bi usudio u molitvi upotrijebiti to ime da nam on sam nije dopustio tako moliti. Moramo se, prema tome, predraga braćo, sjećati i znati da smo dužni, ukoliko Boga nazivamo Ocem, i djelovati kao Božji sinovi. Tako će se Bog zbog nas radovati kao što se i mi u sebi veselimo što nam je Bog Otac.

Vladajmo se kao „Božji hramovi“ (1 Kor 3,16) da bude očito da Bog prebiva u nama. Neka naš čin ne bude nedostojan Duha! Počesmo biti nebeski i duhovni. Zato ne mislimo i ne činimo osim što je duhovno i nebesko. I sami je Gospod Bog rekao: „Slavit ću one koji mene slave. Koji me prezru, bit će prezreni“ (1 Sam 2,30). I blaženi je Apostol zapisao u svojoj poslanici: „Niste svoji. Kupljeni ste velikim. Proslavite i nosite Boga u svome tijelu“ (1 Kor 6,19).

12. Poslije toga govorimo: „Sveti se ime tvoje“. Ipak ne govorimo kao da Bogu želimo da se posveti našim molitvama. Zapravo od Boga molimo da se njegovo ime posveti u nama. Uostalom, tko da Boga posveti kada on posvećuje? Sam je rekao: „Budite sveti jer sam i ja svet“ (Lev 19,2). Zato ištemo i molimo — posvećeni u krstu — da u onome što počesmo biti, ustrajemo. To danomice molimo. Potrebna nam je, naime, svakodnevna posveta da bismo, ukoliko svaki dan griješimo, ustrajnim posvećenjem očistili svoje opačine.

Apostol pak naviješta koja je posveta koju nam udjeljuje Božja dobrostivost. Veli: „Božje kraljevstvo neće postignuti bludnici, poklonici kumira, brakolomci, mekoputi, oni što žude za muškarcima, lopovi, varalice, pijanci, psovači, otimači. I vi ste to bili. Ali se dadoste oprati te ste posvećeni i opravdani po imenu Gospodina našega Isusa Krista i u Duhu našega Boga“ (1 Kor 6,9-11).

Pavao kaže da smo posvećeni u imenu Gospodina Isusa Krista i po Duhu našega Boga. Molimo da u nama ostane to posvećenje. Budući pak da naš Gospodin i Sudac onome koga je iscijelio i oživio prijeto da više ne griješi te mu se što gore ne dogodi (usp. Iv 5,14), tu prošnju obavljamo kroz neprestane molitve. Danju i noću tražimo da se Božjom zaštitom sačuva posvećenje i život koji se dobiva od Božje milosti.

13. U Očenašu slijedi: „Dođi kraljevstvo tvoje“. Molimo da nam se uprisutni i Božje kraljevstvo kao što ištemo da se njegovo ime u nama posveti. Jer kada Bog ne vlada? Ili kada u njemu počinje što je i uvijek bilo i ne prestaje biti? Molimo da nam dođe naše kraljevstvo koje nam je Bog obećao i stekla Kristova krv i muka. Mi koji smo ranije u svijetu služili, kasnije ćemo gospodariti kada Krist zavлада. Tako je sam obećao govoreći: „Dođite, blagoslovljenici moga Oca. Primite kraljevstvo koje vam je pripravljeno od početak svijeta“ (Mt 25,34).

Može pak, premila, braćo, i sami Krist biti Božje kraljevstvo.¹⁵ Svaki dan žudimo da dođe i želimo da njegov dolazak za nas uskoro postane zbilja. Budući, naime, da je Krist „naše uskrsnuće“

¹⁵ Iz toga poglavlja posebno treba izdvojiti i naglasiti što Ciprijan Božje vladanje svijetom i povijesću polistovjeću je s Isusom Kristom. Otac je vlast predao Snu koji će „suditi žive i mrtve“. Tako su u vjeronje stavili već Nicejski oci. Carigradsko će vjeronje dodati da Kristovu „kraljevstvu neće biti kraja“. Čini se da je Ciprijanu naročito bilo drago tumačenje po kome je Krist Očeva uosobljena vlast i kraljevstvo. Tu će misao od njega kasnije drugi uzeti. Usp. M. REVÉILLAUD, *Oraison*, 177-178.

(Iv 11,25-26) jer u njemu „uskrsavamo“ (Kol 2,12), on se može shvatiti i kao Božje kraljevstvo jer ćemo u njemu kraljevati.

Dobro je što tražimo Božje kraljevstvo, to jest, nebesko kraljevstvo jer postoji i zemaljsko kraljevstvo. Ali je veći tko se već odrekao¹⁶ svijeta, njegovih časti i vladanja. I stoga onaj tko se posvećuje Bogu i Kristu ne čezne za zemaljskim nego nebeskim kraljevstvom.

Potrebna je pak neprestana molitva i prošnja da ne otpadnemo iz nebeskoga kraljevstva kako otpadoše Židovi kojima je ono najprije bilo obećano. Gospodin je obznanio i utvrdio govoreći: „Mnogi će doći s Istoka i Zapada i posjesti s Abrahamom i Izakom i Jakovom u nebeskome kraljevstvu. Sinovi će se pak kraljevstva prognati u izvanjske tmine. Tu će biti plač i škripanje zubi“ (Mt 8,11-12).

Gospodin pokazuje da su Židovi prije bili sinovi kraljevstva dok su bili Božji sinovi. Pošto je očinsko ime za njih prestalo, prestalo je i kraljevstvo. Zato mi kršćani koji počesmo u Očenašu Boga nazivati Ocem, također molimo da nam dođe Božje kraljevstvo.

14. Dodajemo i kažemo: „Budi volja tvoja na nebu i na zemlji“. Međutim, ne govorimo da Bog čini što hoće već da mi možemo činiti što Bog hoće. Jer tko Bogu priječi da čini što želi? Ali jer nama đavao¹⁷ priječi da naš duh i čin u svemu vrši Božju volju, molimo i ištemo da u nama bude Božja volja. Ipak je potrebna Božja volja — to jest — njegova moć i zaštita da u nama bude Božja volja jer nitko nije jak po svojim silama. Siguran je po Božjoj milostivosti i milosrđu.

Uostalom i Gospodin, očitujući slabost čovjeka kojega je nosio, veli: „Oče, ako se može, neka ova čaša ode od mene“ (Mt 26,39). Ali pruža primjer svojim učenicima da ne čine svoju volju već Božju pa dodaje: „Ipak ne što ja hoću nego ti“ (Mt 26,39). I na drugome mjestu kaže: „Nisam sišao s neba da činim svoju volju već volju onoga koji me posla“ (Iv 6,38).

¹⁶ Gotovo je sigurno da Ciprijan smjera na pretkršno svečano odricanje svega zla što se nalazi u ovome svijetu. Za Ciprijana je „svijet“ ovaj svemir i društvo u kome se živi. Krst je prekid sa svim silama koje djeluju u svemiru i društvu. Vjernik mora biti na strani dobra. U tu se svrhu krsti. Usp. M. REVÉILLAUD, *Oraison*, 170; J. DANIELOU, *Origines*, 351.

¹⁷ O Ciprijanovoj demonologiji, usp. Uvod; 3,VI. Isto tako njegovo tumačenje zaziva u Očenašu — „I ne uvedi nas u napast“, Uvod, 5.

Međutim, ako je Sin bio poslušan i vršio Očevu volju, koliko više mora biti sluga pokoran i vršiti Gospodinovu volju? Ivan u svojoj *Poslanici* potiče i učl da se vrši Božja volja. Kaže: „Nemojte ljubiti svijet ni ono što je u svijetu. Ako je tko ljubio svijet, u njemu nije Očeva ljubav jer je sve što je u svijetu tjelesna pohota, požuda očiju i svjetovno častoljublje koje nije od Oca već od svjetovne požude. Ali će minuti svijet i njegova pohota. Tko pak vrši Božju volju, ostaje zauvijek kao što i Bog ostaje za vječnost“ (1 Iv 2,15-17). Mi, dakle, koji želimo ostati zavazda, moramo vršiti volju Boga koji je vječan.

15. Božja je pak volja ona koju je Krist i vršio i učio: poniznost u životu, postojanost u vjeri, skromnost u riječima, u djelima pravednost, u činima milosrđe, u čudoređu zapt, za nepravdu ne znati, načinjenu moći podnositi, s braćom opsluživati mir, Boga ljubiti svim srcem, u njemu ljubiti što je Otac, a bojati se ukoliko je Bog, uopće ništa ne pretpostaviti Kristu jer nije ni on nama ništa pretpostavio, neodvojivo prijanjati uz njegovu ljubav, junački i vjerno stajati uz njegov križ. Kada se bije boj o njegovo ime i čast, u govoru pokažimo ustrajnost kojom se ispovijedamo, pri istrazi pouzdanje koje nas čini borcima, u smrti strpljivost koja će nas okruniti. To znači htjeti s Kristom biti „subaštinik“ (Rim 8,17). To je opsluživanje Božje zapvjedi. To znači ispuniti Očevu volju.¹⁸

16. Ištemo da se volja Božja zbiva „na nebu i na zemlji“. To oboje spada na dovršenje naše cjelovitosti i spasenja. Budući da tijelo posjedujemo „iz zemlje“ (Post 2,7), a duh s neba, mi smo zemlja i nebo. Stoga molimo da volja Božja bude u jednome i drugome — to jest — i tijelu i duhu. Postoji, naime, između tijela i duha sukob i svakodnevni rat jer se među sobom ne slažu. Zato ne činimo što bismo htjeli. Dok duh traži nebesko i božansko, tijelo hlepi za zemaljskim i svjetovnim. Zbog toga prosimo da među to dvoje uz Božje djelovanje i pomoć vlada sloga te se Božja volja vrši i u duhu i u tijelu da bi se tako čuvala duša koju je Bog preporodio. To otvoreno i očito svojim glasom izjavljuje Pavao. Veli: „Pūt žudi protiv duha i duh protiv tijela. To se dvoje međusobno jedno drugome protivl da ne činite što želite. Putena su pak djela očita. To su: preljubi, blud, nečistoća, razvrat, idolopoklonstva, vračanja, ubojstva, neprijateljstva, svađe, suparništva, ogorčenje, izazo-

¹⁸ Autori rado ističu ovaj ulomak kao primjer sjajnoga Ciprijanova stila. Tu — po svoj prilici — imamo pred sobom pjesmu sročenu u pohvalu Božje volje. Usp. M. REVÉILLAUD, *Oraison*, 180.

vi, mržnje, razdori, podvajanje, zavisti, opijanje, pijanke i tome slično. Oni koji to čine neće posjedovati Božjega kraljevstva. Plod je pak Duha ljubav, radost, mir, velikodušnost, dobrotu, vjera, blagost, uzdržljivost, čistoća" (Gal 5,17-22). S toga razloga u svakodnevnim — čak trajnim — molitvama ištemo da se Božja volja s obzirom na nas ostvari i „na nebu i na zemlji“. A ovo je volja Božja: da zemaljsko ustupi mjesto nebeskome i da prevlada duhovno i božansko.

17. Budući, predraga braćo, da Gospodin naređuje i opominje da i neprijatelje ljubimo i za one molimo koji nas progone (usp. Mt 5,44), rečeno se može i tako shvatiti da i za one molimo koji su još „zemlja“ i još ne počele biti „nebeski“. Molimo da se također u odnosu na njih ostvari Božja volja koju je Krist ispunio kada je sačuvao i obnovio čovjeka. On učenike više ne naziva zemljom već „sol¹⁹ zemlje“ (Mt 5,13). I Apostol prvoga čovjeka obilježuje izrazom „iz zemljanoga praha“, a drugoga s naznakom „s neba“ (1 Kor 15,47). Mi moramo biti slični Bogu Ocu koji čini da njegovo sunce „izlazi nad dobrima i zlima“ i da „kiši nad pravednima i nepravednima“ (Mt 5,45). Zato se s pravom tako molimo i tražimo. Krist nas opominje da molitvu obavljamo za spasenje svih. Tako će Božja volja koja je po našoj vjeri učinjena „na nebu“ — to jest u nama — te smo s neba na isti način biti „na zemlji“, a to znači u onima koji ne vjeruju. Prosimo da oni koji su još uvijek zbog prvoga rođenja „zemljani“ počnu biti „nebeski“ kada se rode „iz vode i Duha“ (Iv 3,5).

18. U nastavku Očenaša molimo i govorimo: „Kruh naš svagdanji daj nam danas“. To se može shvatiti i duhovno i jednostavno²⁰ Jedno i drugo poimanje božanskom korišću koristi za spasenje. Krist je „kruh života“ (Iv 6,35). Taj pak kruh ne pripada svima već je naš. Kao što kažemo „Oče naš“ jer je Otac onih koji razumiju i vjeruju, tako velimo „kruh naš“ jer je kruh onih koji, poput nas, dotiču²¹ njegovo tijelo. Ištemo pak da nam se svaki dan daje taj kruh. Tako se mi koji smo u Kristu i svaki dan kao hranu spasenja primamo euharistiju nećemo nastupom kakva težega grijeha što nam priječi nebeski kruh — jer se moramo suzdržati i

¹⁹ Znamo da je u rimskome krsnom obredu krstitelj katekumenu davao nekoliko grumenčića soli. Kako je kartaška liturgija blizu rimskoj, nije isključeno da Ciprijan na ovome mjestu doziva u pamet taj dio krsne službe. Usp. M. REVÉILLAUD, *Oraison*, 183.

²⁰ O Ciprijanovu stavu spram Biblije, usp. Uvod: 3,1.

²¹ Rukopisi su podijeljeni između *contingimus* i *contingunt*. *Contingo* znači „dodirujem rukom“. Možeće je, prema tome, da Ciprijan tu naznačuje da se euharistijski kruh „dodiruje rukom“ te pred očima ima pričestivanje „na ruku“. Usp. M. REVÉILLAUD, *Oraison*, 185-186.

udaljiti od pričesti — odjeliti od Kristova tijela. Sam Krist kaže i opominje: „Ja sam kruh života. S neba sam sišao. Tko bude jeo od moga kruha, živjet će uvijek. Kruh pak koji ću ja dati, tijelo je moje za život svijeta“ (Iv 6,51).

Kada, dakle, kaže da navijeka živi tko jede od njegova kruha, očito je da oni žive koji dotiču njegovo tijelo i snagom pričesti primaju euharistiju. Jednako se, naprotiv, moramo bojati i moliti da se — uzdržavajući se ne odjellimo od Kristova tijela i tako budemo lišeni spasenja. Krist osobno prijeti riječima: „Ako ne budete jeli tijelo Sina Čovječjega i pili njegovu krv, nećete u sebi imati života“ (Iv 6,53).

Stoga molimo da nam se svaki dan daje naš kruh — Krist. Tako ostajući i živeći u Kristu, nećemo odstupiti od njegova posvećenja i tijela.

19. Dade se, jamačno, i ovako shvatiti: mi koji smo se odrekli svijeta i vjerom duhovne milosti odbacili njegova bogatstva i sjaj za se ištemo samo jelo i hranu jer Gospodin uči i kaže: „Tko se ne odrekne svega što je njegovo, ne može biti moj učenik“ (Lk 14,33). Ali tko je počeo biti Kristov učenik po riječi se svoga Učitelja odriče svega i treba tražiti dnevnu hranu. Ne smije želje svoje prošnje nadugo razvlačiti. I opet, naime, Gospodin propisuje i kaže: „Nemojte misliti o sutra. Sam će sutrašnji dan misliti o sebi. Dosta je danu njegovo zlo“ (Mt 6,34). S pravom, dakle, Kristov učenik hranu za se na dan traži kad mu je zabranjeno misliti za sutra. Inače je u sebi protuslovno i proturječno da tražimo dugo živjeti u svijetu ako molimo da Božje kraljevstvo dođe brzo.

Tako i blaženi Apostol, oblikujući i snažeći naše nade i vjeru, opominje i kaže: „Ništa nismo donijeli na svijet. Zacijelo ne možemo ništa ni ponijeti. Ako, prema tome, imamo hranu i odjeću, time smo zadovoljni. Oni pak što žele postati bogati, zapadaju u napast, zamke, mnoge štetne želje koje čovjeka zaranjaju u propast i skončanje. Korijen je, naime, svih zala pohlepa. Neki su, čeznući za njom, doživjeli brodolom u vjeri i zapali u mnoge patnje“ (1 Tim 6,7-10).

20. Pavao uči ne samo da bogatstvo moramo prezirati već da je ono i opasno. Tu je korijen zala koja laskaju i skrovitom prijevaram nastoje zavesti sljepoću ljudske pameti. Zato Bog kori bogatoga luđaka koji razmišlja o svjetovnome obilju i razmeće se prekomjernom količinom plodova. Kaže: „Luđake, ove se noći traži tvoja duša. Čije će biti što si skupio“ (Lk 12,20)? Luđak koji je

imao umrijeti iste noći veselio se plodovima. On kome je život već nedostajao razmišljao o obilju hrane.

Gospodin, naprotiv, uči da je savršen i potpun onaj koji proda sve svoje i razdijeli na uporabu siromasima te blago sebi utemeljuje na nebu (Mt 19,21). Veli da ga može slijediti i povesti se za slavom Gospodnje muke onaj tko je slobodan i nije opasan nikakvim svezama obiteljske zbilje. Razriješen i slobodan, Gospodinu najprije stavlja na raspolaganje svoje imanje, a potom i osobno kreće na put. Da bi se pak svatko od nas mogao na to spremati, tako uči moliti. Iz molitvenoga zakona mora spoznati kakav treba biti.

21. Ali ne može pravedniku ponestati svakodnevno jelo jer napisano je: „Gospodin neće gladu pogubiti pravednu dušu“ (Izr 10,3). I opet: „Bijah mlad i ostarih. I nisam vidio napuštena pravednika niti da njegovo sjeme traži kruh“ (Ps 36,25). Isto tako Gospodin obećaje i kaže: „Nemojte razmišljati govoreći — što ćemo jesti ili što ćemo piti ili što obući? To, naime, traže pagani. Otac vaš zna da vam sve to treba. Tražite najprije Božje kraljevstvo i njegovu pravednost i to će vam se sve dati“ (Mt 6,31-33).

Obećaje sve dodati onima koji traže Božje kraljevstvo i pravednost. Budući, naime, da je sve Božje, ništa neće onome nedostajati tko posjeduje Boga ako on sam u ničemu nije nedostatan pred Bogom. Tako se Danijelu²², po kraljevoj naredbi zatvorenu u lavlji zdenac, božanski donosi ručak te se Božji čovjek hrani posred gladnih zvijeri koje ga štede (Dn 14,31-42). Tako se hrani Ilija na bijegu i u osami. U progonstvu se hrani jer mu služe gavran i ptice donose jelo (1 Kr 17,6). O prezriva okrutnosti ljudske zloće! Životinje štede, ptice hrane, a ljudi stavljaju zamke i čine zlodjela!

22. Nakon toga molimo i za svoje grijehе. Govorimo: „I otpusti nam naše grijehе kako i mi otpuštamo svojim dužnicima“. Poslije potpore u hrani moli se i oprostenje grijehа da bi u Bogu živio koga Bog hrani. Tako se ne brinemo samo za sadašnji i vremeniti život već i za vječnu koji se može doći ako su oprošteni grijesi. Gospodin ih naziva dugovima. U svome evanđelju kaže: „Otpustio sam ti svaki dug jer si me molio“ (Mt 18,32).

Kako li je pak nužno, kako providonosno i spasonosno što smo opomenuti da smo grešnici! Prinuždeni smo moliti za grijehе

²² Usp. Uvod: 3,VII — *Općenito*.

da bi se naš duh, dok od Boga ištemo oprostenje, sjećao svoje savjesti. Da se tko ne bi sebi dopadao kao nevin i uznoseći se još više pao, upozorava se i uči da svaki dan griješi jer se naređuje da dnevno moli za grijehе. Tako, konačno, i Ivan u svojoj poslanici opominje i kaže: „Ako reknemo da nemamo grijehа, sami sebe varamo i istina nije u nama. Ako pak ispovjedismo svoje grijehе, vjerran je i pravedan Gospodin. On će nam oprostiti grijehе“ (1 Iv 1,8-9).

Ivan je oboje obuhvatio u svome pismu - da moramo moliti za grijehе i da postizemo oprostenje kada molimo. Zato reče da je Gospodin vjerran i da će oprostiti grijehе jer se vjerno drži svoga obećanja. Onaj, naime, koji nas je naučio da se molimo za dugove i grijehе, obećao je očinsko milosrđe i oprostenje koje slijedi.

23. Izričito je dodao i dometnuo zakon sileći nas stanovitim uvjetom i obvezom da molimo da nam se onako oproste dugovi kako i mi opraštamo svojim dužnicima. Znamo da se ne može postignuti što molimo za grijehе ako i sami isto ne učinimo s obzirom na vlastite dužnike. Zato na drugome mjestu i kaže: „Kojom mjerom budete mjerili, njome će se i vama mjeriti“ (Mt 7,2). Sluga pak koji sam, pošto mu je gospodar oprostio sav dug, ne htjede oprostiti robu koji je kao i on šalje se u tamnicu. Budući da nije htio oprostiti svome sluzi, izgubio je što mu je gospodar oprostio (usp. Mt 18,34).

To Krist još snažnije većom snagom svoje osude iznosi u svojim zapovijedima. Kaže: „Kada ustajete na molitvu, oprostite ako što imate protiv koga da i Otac vaš koji je na nebu oprostí vama vaše grijehе. Ako vi ne oprostite, neće ni vaš Otac koji je u nebu oprostiti vama vaše grijehе“ (Mk 11,25-26).

Na sudnji ti dan nema nikakva ispričavanja. Bit ćeš suđen po svojoj presudi. Što budeš učinio i sam ćeš doživjeti. Bog naređuje da u njegovoj kući budu miroljubivi, složni i jednodušni. Hoće da onakvi ostanemo — preporođeni — kakve nas je učinio drugim rođenjem. Hoće da mi koji počesmo biti Božji sinovi ostanemo u Božjemu miru i da u onih kojima je duh jedan bude jedna pamet i osjećanje. Tako Bog ne prima ni raskolnikovu žrtvu. Naređuje da odstupi od oltara i da se najprije izmiri s bratom (usp. Mt 5,24) kako bi miroljubive molitve mogle i Boga smiriti. Bogu je veća žrtva naš mir, bratska složnost i narod²³ koji sjedinjuje jedinstvo Oca i Sina i Duha Svetoga.

²³ Od *de unitate* do kraja rečenice doslovce se navodi u *Lumen gentium*, 4.

24. Ni u žrtvama koje prvi prinesoše Abel i Kain (usp. *Post* 4,3-8) Bog nije gledao njihove prinose nego srca da bi se onaj svidio u prinosu koji se dopao u srcu. Mirni i pravedni Abel, dok Bogu nevino žrtvuje, učio je i ostale da dođu kada na oltaru prinosе dar s Božjim strahom, jednostavnim srcem, sa znakom pravednosti i s mirom sloge. S pravom je Abel, budući da je takav pri žrtvovanju Bogu, sam kasnije postao žrtva Bogu. Prvi, očitujući mučeništvo, slavom svoje krvi nagoviješta Gospodnju muku. Posjedovaše, naime, Gospodnju pravednost i mir. Takve, zacijelo, Bog ovjenčava. Takvi će na sudnji dan s Gospodinom suditi.

Međutim, nesložan čovjek i raskolnik koji nije u miru s braćom — po svjedočanstvu blaženoga Apostola i Svetoga pisma — neće moći umaknuti zločinu bratske nesloge sve ako i pogine za Ime. Piše: „Tko mrzi svoga brata, ubojica je. Ubojica ne dolazi u nebesko kraljevstvo niti živi s Bogom“ (1 *Jv* 3,15). Ne može biti s Kristom koji je radije bio Judin nasljedovatelj nego Kristov. Koliki je grijeh koji ne može oprati ni krštenje krvlju Kakva je opačina kojoj ni mučeništvo ne može dati zadovoljštinu!

25. Gospodin nužno potiče a u Očenašu reknemo ovo: „I ne dopusti da budemo zavedeni u napast“. U tome dijelu pokazuje da Neprijatelj ne može protiv nas ništa ako prethodno Bog ne pripusti kako bi se sav naš strah, pobožnost i pažnja usmjerili Bogu ukoliko u našim kušnjama Zlome nije ništa dopušteno ako se odnuda ne udijeli vlast. To dokazuje božansko Pismo koje kaže: „Nabukodonozor, babilonski kralj, dođe u Jeruzalem i zaposjedne ga i dade ga Gospod u njegovu ruku“ (2 *Kr* 24,10-11).

Zlome se pak protiv nas daje vlast zbog naših grijeha kako piše: „Tko izruči na pljačku Jakova i Izraela onima koji ga plijenije? Zar ne Bog kome sagriješiše, ne htjedoše ići njegovim putovima niti slušati njegov zakon te je sveo na njih srdžbu svoje jarosti“ (1 *Iz* 42,24)? I opet, kada je Salomon sagriješio i odstupio od zapovijedi i staza Gospodnjih, zabilježeno je: „Protiv samoga je Salomona Gospodin potaknuo Sotonu“ (1 *Kr* 11,14).

26. Moć se pak dvostruko daje protiv nas — za kaznu kada griješimo ili slavu kada smo kušani. Vidimo da se tako zbilo s Jobom. Bog obznanjuje i veli: „Evo, sve što ima stavljam u tvoje ruke. Ali se čuvaj da njega d rneš“ (1 *Job* 1,12). I Gospodin govori za vrijeme muke u svome evanđelju: „Ne bi imao protiv mene nikakvu vlast da ti nije odozgo dana“ (1 *Jv* 19,11).

Kada molimo da ne dođemo u napast, upozoravamo se na svoju slabost i bijedu — dok tako molimo — da se tkogod pretjerano ne ponese te oholo i naduto sebi što uzme i na se svede slavu svoje ispovijedi ili patnje. Sam Gospodin uči poniznosti. Kaže: „Bdijte i molite da ne upadnete u napast. Duh je, doduše, spreman, ali je tijelo slabo“ (1 *Mk* 14,38). Dok prethodi ponizno i podložno priznanje i dok se Bogu daje sve što se ponizno s Božjim strahom i čašću traži, dobiva se njegovom naklonošću.

27. Poslije svega toga na završetku Očenaša dolazi konačni zaključak koji ukratko sažima sve naše prošnje i molbe. Naposljetku, naime, kažemo: „Nego nas izbavi od Zloga“. Time obujmujemo svekolike suprotivštine koje u ovome svijetu protiv nas smišlja Neprijatelj. Od njih obrana može biti sigurna i čvrsta ako nas Bog oslobodi i ako udijeli svoju pomoć onima koji ištu i mole.

Pošto pak rekosmo: „Oslobodi nas od Zloga“, ništa više ne ostaje što bismo još trebali moliti kada jednom zatražimo Božju zaštitu protiv Zloga. Kada nju isпросimo, sigurni smo i zaštićeni protiv svega što čini đavao i svijet. Kakav strah od svijeta onome kome je u svijetu Bog zaštitnik?

28. Je li čudno, predraga braćo, ako je Očenaš onakav kakvim ga je Bog poučio? On je u svojoj pouci spasonosnim govorom skratio svaku našu prošnju. To je već po proroku Izaiji ranije bilo kazano kada je Izaija, pun Duha Svetoga, govorio o Božjemu veličanstvu i ljubavi. Reče: „Riječ se završava i skraćuje u pravednosti jer Bog na cijelome krugu zemaljskome kazuje skraćenu besjedu“ (1 *Iz* 10,22).

Gospodin naš Isus Krist — Božja Riječ (1 *Jv* 1,1) — došao je za sve. Skupljao je učene i neuke. Zapovijedi je spasenja izdao svakome spolu i dobi. Načinio je veliki sažetak svojim naredbama da se sjećanje učenika u nebeskome nauku ne zamara već brzo nauči što je nužno za jednostavnu vjeru.

Kada je Krist učio što je vječni život, velikom je i božanskom sažetošću uglavio otajstvo²⁴ života. Rekao je: „Vječni je život to da upoznaju tebe jedinoga i pravoga Boga i koga si poslao — Isusa Krista“ (1 *Jv* 17,3). Isto tako, sabirući iz Zakona i Prorokâ prve i najveće zapovijedi, veli: „Počuj Izraele! Gospodin Bog tvoj jedini je Gospodin“. Također: „Ljubit ćeš Gospodina Boga svoga iz svega srca svoga i od sve duše svoje i svom svojom snagom. To je prvo. I

²⁴ Usp. Uvod: 3.VII — *Općenito*.

drugo je tome slično: ljubiti ćeš svoga bližnjega kao samoga sebe. Sav Zakon i Proroci ovise o tim dvjema naredbama" (Mk 12,29-31; Mt 22,40). I opet: „Za koja god dobra želite da ih ljudi vama čine, tako i vi njima činite. To je, naime, Zakon i Proroci" (Mt 7,12).

29. Gospodin nas je učio moliti ne samo riječima nego i djelima. Sam je često molio i vapio. Pokazao je svjedočanstvom svoga primjera što nam treba činiti. Piše: „On je pak odlazio u osame i molio" (Lk 5,16). I opet: „Izašao je u goru moliti. Prenoćio je u molitvi Bogu" (Lk 6,12). Ali ako se onaj molio koji bijaše bez grijeha, koliko više moraju moliti grešnici? I kako je Krist, bdijući bez prestanka, cijelu noć molio neprestanim prošnjama, koliko više mi moramo bdjeti noću da bismo često obavljali molitvu?!

30. Gospodin nije molio i prosilo za se već — što bi nevini tražilo za se! — za naše grijeha. Sam to izjavljuje kada govori Petru: „Sotona je zahtijevao da vas kao pšenicu muči. Ja sam molio za te da tvoja vjera ne oslabi" (Lk 22,31-32). Kasnije Oca moli za sve. Veli: „Ne molim samo za ove nego i za one koji će po njihovoj riječi u me vjerovati da svi budu jedno kao što si ti, Oče, u meni i ja u tebi i oni budu u nama jedno" (Iv 17,20-21).

Gospodnja je dobrostivost i ljubav velika spram našega spase-nja. Gospodin nije zadovoljan što nas je otkupio svojom krvlju već, uz to, za nas i moli. Vidjeste koja je moliteljeva prošnja: da i mi — kao što su Otac i Sin jedno — ostanemo u istome jedinstvu.²⁵ Otu-da se može razumjeti koliko griješi tko ništi jedinstvo i mir. Gospo-din je za to molio! Htio je da se njegov narod tako spasi i u miru živi. Znao je da nesloga ne dolazi u Božje kraljevstvo.

31. Kada, premila braćo, prisustvujemo molitvi, moramo se cijelim srcem²⁶ predati i prionuti uz prošnje. Neka se ukloni svaka tjelesna i svjetovna misao! Neka duh tada na ništa drugo ne misli nego što moli. Zato i svećenik pred molitvu²⁷ u predslavlju što prethodi pripravlja pameti braće. Govori: „Gore srca"! Puk odgo-vara: „Imamo u Gospodina". Time se opominje da ne smije o niče-mu drugome razmišljati doli o Gospodinu. Neka grudi zatvori pred Protivnikom i neka ih otvori jedino Bogu. Neka ne dopusti da mu za vrijeme molitve pristupi Božji neprijatelj. Često se, naime, prišu-

²⁵ Vidi Uvod: 4 — *Jedinstvo Crkve*.

²⁶ Za Ciprijanov stil, život i djelovanje taj je izraz veoma značajan. Stoga često posuže za njim. Očito je da se nadahnjuje Mt 22,37. Ciprijan je htio da osobno u svakome svome djelu bude „cijelim srcem". Gotovo da je to njegova životna lozinka. Isto je rado propovijedao svojim vjerni-cima, svećenicima i drugim biskupima. Usp. M. G. E. CONWAY, *Patentiae*, 179-180.

²⁷ Očito je da se izričaj odnosi na misni kanon. Usp. M. BEVÉNOT, *Lapsed*, 81.

lja i uvuče. Fino zavara i naše molitve odvraća od Boga da jedno imamo u srcu, drugo na jeziku. Inače, iskrenom nakanom Gospo-dina mora moliti duh i misao, a ne zvuk glasa. Kolika li je pak podlost udaljiti se i dati se ugrabiti ljudim i svjetovnim mislima kada Gospodina moliš?! Kao da postoji nešto što je preče da misliš nego ono o čemu govoriš s Bogom?! Kako zahtijevaš da te Bog čuje, a sam sebe ne slušaš?! Hoćeš da se Bog sjeća onoga što pi-taš, a sâm se ne sjećaš?! To znači uopće se neprijatelja ne bojati. To znači, kada Boga moliš, nemarnom molitvom vrijeđati Božje veličanstvo. To znači bdjeti očima, a srcem spavati, iako kršćanin mora i dok očima spava bdjeti srcem. Tako je u *Pjesmi nad pje-smama* zapisano na usta²⁸ Crkve koja govori: „Ja spavam, a moje srce bdije" (Pj 5,2). Stoga brižljivo i razborito potiče Apostol: „Uporno nastojte oko molitve. U njoj bdijte" (Kol 4,2)! Uči, dakako, da od Boga mogu postignuti što traže samo oni koje on vidi budne u molitvi.

32. Molitelji pak neka ne dolaze Bogu besplodnim i pukim molitvama. Prošnja je nedjelatna kada Boga moli neplodna moli-tva. Svako se stablo koje ne donosi plod siječe i baca u vatru (Mt 3,10). Tako, razumije se, ni prošnja koja nema ploda ne može biti kod Boga zaslužna jer nije plodna nikakvim djelovanjem. Stoga božansko Pismo poučava i kaže: „Dobra je molitva s postom i milostinjom" (Tob 12,8). Onaj, naime, koji će na sudnji dan na-gradom uzvratiti za djela i milostinje, danas je blagonakloni slušatelj onoga tko s djelom dolazi na molitvu. Tako je, uostalom, satnik Kornelije zavrijedio biti uslišan kada se molio. Puku je iskazivao brojne milostinje i trajno je molio Boga. Dok se u deveti sat molio, uza nj stajale anđeo. Svjedočio je za njegovo djelo i govorio: „Kornelije, tvoje su molitve i milostinje uzišle kao podsje-tnica pred Boga" (Dj 10,4).

33. Bogu hitro uzlaze molitve koje pred njega stavljaju zasluge našega djela. Tako je i anđeo bio svjedok Tobiji²⁹ koji je trajno molio i uvijek radio. Govorio je: „Časno je objavljivati i ispovijedati Božja djela. Kada si molio sa Sarom, ja sam prinosiso spomen vaše

²⁸ Riječ *persona* korijenski nije još do kraja protumačena. Ipak se čini da prvotno znači „maska", „obrazina", „krabulja" ili „krinka". Također izražava glumačku „ulogu" na pozornici. Kako je u drevno doba na pozornici igrao mali broj glumaca, glumci su ostajali isti. Jedino bi mijenjali ma-sku. „Na usta" (*ex persona*) istoga glumca koji bi izmijenio krinku govorila bi nova osoba. Izraz „na usta" postaje tehnički termin. Naznačuje da se određeni pisac služio nekom osobom da preko nje i „na njezina usta" kao preko kakvog kazališnog glumca rekne svoje misli. Usp. R. BRAUN, *Deus*, 212-216; A. BLAISE, *Dictionnaire*, 616-617.

²⁹ Usp. Uvod, 3 — *Soteriologija*.

molitve pred lice Božje slave. Kada si u prostodušnosti pokapao mrtve i nisi oklijevao ustati i ostaviti svoj ručak već si odlazio i ukapao preminuloga, poslan sam da te kušam. I opet me poslao Bog iscijeliti tebe i tvoju snahu Saru. Ja sam, naime, Rafael — jedan od sedmorice dobrih anđela što stojimo i zborimo pred Božjom slavom" (*Tob 12,11-15*).

Gospodin i po Izajji opominje i slično uči tvrdeći: „Razveži svaki uzao nepravde. Polomi okove nerazmjernih poslovanja. Udarne pusti namiru. Rasprši svako nepravedno obilježnje. Gladnu razlomi svoj kruh i siromaha bez krova uvedi u svoj dom. Ako vidiš gola, obuci ga i nećeš prezreti ljude svog sjemena. Tada će poput zore buknuti tvoje svjetlo i tvoja će se odjeća brzo ukazati. Pravednost će stupati pred tobom i Božja će te slava okružiti. Tada ćeš viknuti i Bog će te uslišati. Dok si još u riječi, reći će: Evo, tu sam" (*Jv 58,6-9*).

Obećaje, dakle, svoju nazočnost. Kaže da uslišava i štiti one koji sa srca driješe uze nepravde i Božjim ukućanima, po njegovoj zapovijedi, dijele milostinju. Budući da slušaju što Bog naređuje, zaslužuju da i njih Bog usliša.

Blaženi apostol Pavao u nuždi nevolje pomognut od braće reče da su učinjena dobra djela „žrtve Bogu“. Kaza: „Sit sam. Primih od Epafrodita ono što ste poslali — miris dobrote, žrtvu koja je Bogu mila i ugodna" (*Fil 4,18*).

Kada se, naime, netko smiluje siromasima, Bogu posuđuje uz kamate (*usp. Izr. 19,17*). Tko daje najmanjima, daje Bogu. Na duhovan način „mirisom dobrote" (*Fil 4,18*) žrtvuje Bogu.

34. Zamjećujemo da su trojica mladića s Danijelom — jaki u vjeri i pobjednici u ropstvu — opsluživali treću, šestu i devetu uru (*Dn 3,24*) u znak Trojstva³⁰ koje se trebalo objaviti u zadnjim vremenima. Prvi sat, naime, uvire u treći i pokazuje savršeni broj trojstva. Kada pak sedma ura upotpuni devetu, trojnim se satima stječe savršeno trojstvo.

Božji su klanjatelji već ranije duhovno omeđili ta razdoblja satova. Njima su se kod molitve služili utvrđenim i zakonitim razdobljima. Poslije se otkrila činjenica da su se u tome krila otajstva što su pravedni nekoć na taj način molili.

Na učenike je trećega sata (*Dj 2,15*) sišao Duh Sveti koji je ispunio milost Gospodnjega obećanja. I Petar se u šesti sat penje na krov te ga i znakom i glasom Bog poučava i opominje da sve pri-

³⁰ Vidi u Uvodu, 3,11.

pusti milosti spasenja jer je prije sumnjao da se pogani moraju očistiti (*Dj 10,9*). Gospodin je raspet šeste ure, a devete je svojom krvlju oprao naše grijeha (*usp. Mt 27,45*). Da bi nas mogao otkupiti i oživjeti, tada je mukom dovršio svoju pobjedu.

35. Za nas su, ljubljena braća, sada pored satova drevno opsluživanih razmaci i otajstva molitve porasli. I jutrom, naime, treba moliti da se jutarnjom molitvom proslavi Gospodnje uskrsnuće. To je negda označio Duh Sveti govoreći u *Psalmima*: „Kralju moj Bože moj! Tebi ću se, Gospode, moliti jutrom. I uslišit ćeš moj glas. Jutrom ću biti uza te i promatrati te" (*Ps 5,3-4*). Još jednom preko proroka govori Gospodin: „U osvit će bdjeti. Govorit će mi — idimo i vratimo se Gospodinu Bogu svome" (*Hoš 6,1*).

Isto je tako nužno opet moliti kada sunce zađe i dan nestane. Krist je istinito sunce i pravi dan. Stoga kada prosimo i ištemo — pošto mine ovozemno sunce i dan — da nad nas iznova dođe svjetlo, molimo za dolazak Krista koji će udjeliti milost vječne svjetlosti. Duh Sveti u *Psalmima* izjavljuje da je Krist rečeni dan. Veli: „Kamen koji graditelji odbaciše postade zaglavni kamen. Njega je sazdao Gospodin. I divan je u našim očima. On je dan koji učini Gospodin. Poklikujmo i veselimo se u njemu" (*Ps 117,22-24*). Također prorok Malahija svjedoči da se naziva sunce. Kaže: „Vama će pak koji se bojite Gospodnjega imena izići sunce pravde. I pod njegovim je krilima ozdravljenje" (*Mal 3,20*).

Prema tome, u svetim je Pismima istinsko sunce i istinski dan Krist. Zato kršćani ne izuzimlju nijedan sat da često i vazda mole. Nalazimo se u Kristu, to jest, u pravome suncu i danu. Stoga čitav dan nastojmo oko prošnjâ i molimo. I kada, po zakonu svijeta, u trajnoj mljeni, dan prođe i noć opet nastupi, moliteljima ne može iz noćnih mrklina doći nikakvi gubitak jer je sinovima svjetla dan i u noćima. Kada je, naime, bez svjetla kome je svjetlo u srcu? Ili kada nije sunce i dan onome kome je sunce i dan Krist?

36. Mi, dakle, koji smo uvijek u Kristu — to jest u svjetlu — ni noću ne odstupamo od molitve. Tako je udovica Ana bez prekida uvijek molila i bdjela. Neprestance je zasluživala kod Boga. Piše u evanđelju: „Iz hrama nije odlazila. Noću je i danju služila postovima i molitvama" (*Lk 2,36-37*).

Neka o tome povedu računa i pogani koji još nisu prosvjetljeni ili Židovi koji, napustivši svjetlo, ostaše u tami. Mi pak, predraga braćo, koji smo vazda u Gospodnjemu svjetlu te se sj-

ećamo i držimo što primljenom milošću počesmo biti noć uzimamo za dan. Vjerujemo da trajno hodimo u svjetlu (1 /v 1,7). Neka nas ne priječe tmine kojima umakosmo. Neka u noćnim satima za molitve ne bude nikakve štete i nikakva lijena i nedjelatna gubitka za prošnje. Po Božjem milosrđu duhovno još jednom stvoreni i ponovno rođeni, nasljeđujemo što ćemo biti. Budući da ćemo u kraljevstvu imati samo dan bez noćnoga prekida (usp. *Otk* 21,25), noću kao u svjetlu bdijmo. Kako ćemo vječno moliti i Bogu zahvaljivati, ni ovdje ne prestajmo moliti i zahvaljivati.

www.verujem.org